

บทที่ ๗

การวัดผลและประเมินผลการเรียนภาษาไทย

ความหมาย

การวัดผล (Evaluation) หมายถึง การทดสอบเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ พฤติกรรม และทัศนคติที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการวัดผลอย่างหลากหลาย เพื่อให้รู้ว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มากน้อยเพียงใด เป็นต้น

การประเมินผล (Assessment) หมายถึง การแปลค่าการวัดผล หรือผลความก้าวหน้าของข้อมูลที่ได้จากการวัดผล โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วอธิบายเป็นระดับคุณภาพซึ่งมีทั้งที่เป็นตัวเลข (เช่น ๔ ๓ ๒ ๑ ๐) ตัวอักษร (เช่น ก ข ค ง จ) และตัวหนังสือ (เช่น ดีมาก ดี ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด) เป็นต้น

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้สอนใช้เพื่อวินิจฉัย จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน เพื่อตัดสินผลการเรียน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเพื่อเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม การวัดผลและประเมินผลถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องกระทำควบคู่กันไป ทั้งก่อนจัดกิจกรรม ระหว่างจัดกิจกรรม และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ที่กำหนด

หลักการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ช่วยผู้สอนได้ข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จของผู้เรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ วิธีการวัดผลและประเมินผลต้องใช้วิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดทั้งที่เป็นความรู้ ความคิดและการปฏิบัติ และจะดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน การวัดความรู้ ความคิดส่วนใหญ่ใช้การทดสอบซึ่งอาจเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบหรือแบบทดสอบอัตนัย โดยให้ผู้เรียนเขียนคำตอบเอง การวัดผลที่เน้นการเขียนตอบและการนำเสนอคำตอบด้วยตัวผู้เรียนเอง จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดและการ

เขียนไปพร้อม ๆ กันได้ดีกว่าเครื่องมือชนิดอื่น ๆ นอกจากนี้ก็อาจใช้แฟ้มสะสมงาน การสังเกต การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการวัดและประเมินความดีงามและการปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๙. หน้า ๖)

เอกสารหลักฐานการศึกษา

เอกสารหลักฐานที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำและกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องใช้ ได้แก่

๑. ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ (ปพ.๑) เป็นเอกสารบันทึกผลการเรียนของผู้เรียนตาม กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้เรียนในแต่ละช่วงชั้น เพื่อเป็นหลักฐานแสดง สถานภาพความสำเร็จในการศึกษาของผู้เรียนแต่ละคน และใช้เป็นหลักฐานในการสมัครเข้าศึกษา ต่อ สมัครเข้าทำงานหรือดำเนินการในเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒. หลักฐานแสดงวุฒิการศึกษา (ปพ.๒) เป็นเอกสารที่สถานศึกษาออกให้กับผู้สำเร็จ การศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี และผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อแสดงศักดิ์และสิทธิ์ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนนำไปใช้เป็นหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษาของตน

๓. แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา (ปพ.๓) เป็นแบบบันทึกรายงานรายชื่อและข้อมูลของ ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นหลักฐานสำหรับตรวจสอบ ยืนยัน และรับรองความสำเร็จและวุฒิการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละคน ต่อเขตพื้นที่การศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการนอกจากเอกสารทั้ง ๓ ประเภทแล้ว สถานศึกษาสามารถจัดทำเอกสาร อื่น ๆ ที่จะเป็นการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน เพื่อประโยชน์ของตัวผู้เรียน เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายวิชาต่าง ๆ ระเบียบสะสมแสดงพัฒนาการด้านต่าง ๆ แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น รายละเอียดศึกษาได้จากเอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน พ.ศ. ๒๕๔๕ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน, ๒๕๔๙. หน้า ๗)

รูปแบบการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ มีอยู่ ๓ ลักษณะ คือ การประเมินผล ตามสภาพจริง (Authentic assessment) การประเมินการปฏิบัติ (Performance assessment) และการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio assessment) เป็นต้น เอกสารนี้นำเสนอเฉพาะ รูปแบบการประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อใช้เป็นแนวทางการประเมินผลการเรียนภาษาไทย

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment)

นักการศึกษาในปัจจุบัน แปลความหมายคำว่า Authentic assessment ไว้ต่างกันบ้าง เช่น การประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินผลสภาพจริง การประเมินผลจากสภาพจริง การประเมินสภาพที่แท้จริง หรือการประเมินความสามารถแท้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม Authentic assessment ก็เป็นแนวทางการประเมินผลใหม่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment) เป็นการประเมินผลที่ผู้สอน เลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง (Authentic life) โดยเชื่อมโยงเกณฑ์ (Criteria) การให้คะแนน กับงาน (Tasks) ที่กำหนดให้ปฏิบัติ ผู้เรียนได้แสดงความสามารถหลายด้านทั้งด้านการแก้ปัญหา และการใช้กระบวนการคิดที่ซับซ้อน จนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

ลักษณะสำคัญของการประเมินผลตามสภาพจริง

๑. เป็นการประเมินผลจากการจัดการเรียนการสอนที่เป็นสภาพจริง (Authentic learning)

๒. เป็นการประเมินความสามารถจริงในชั้นเรียน การเรียนการสอนและการประเมินผล จะเกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กันในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้

๓. เป็นการประเมินความสามารถสุดท้ายของผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

๔. เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองภายใต้ภาระงาน (Performance tasks) ที่ผู้สอนกำหนดไว้

๕. เป็นการประเมินจากงาน (Tasks) โครงการงาน (Project works) หรือโครงการ (Projects) ที่ประยุกต์วิธีการและกระบวนการเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยพิจารณาถึงกระบวนการทำงาน คุณภาพผลงาน ความพึงพอใจ เป็นต้น

๖. เป็นการประเมินที่ใช้สภาพปัญหา หรืองานในลักษณะปลายเปิด สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสร้างคำตอบได้ด้วยตนเองอย่างหลากหลาย

๗. เป็นการประเมินที่ใช้ข้อมูลหลากหลาย รอบด้าน จากการวัดหลาย ๆ วิธีอย่างเหมาะสม

๘. เป็นการประเมินที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และผู้ปกครอง

วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

ผู้สอนอาจเลือกใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงได้หลายวิธี ดังนี้

๑. การสังเกต
๒. การสัมภาษณ์
๓. การสอบถาม
๔. การตรวจผลงาน
๕. การประเมินตนเอง
๖. การเยี่ยมบ้าน
๗. การศึกษารายกรณี
๘. การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง
๙. การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง
๑๐. การประเมินจากเอกสาร เช่น ระเบียบสะสม
๑๑. การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

ฯ ล ฯ

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริง

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริง ได้แก่

๑. ผลงาน แบบฝึกหัด โครงการ โครงการ
๒. การทดสอบ
๓. การสังเกต
๔. การสัมภาษณ์
๕. บันทึกประจำวัน
๖. การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง
๗. แฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

ฯ ล ฯ

เกณฑ์การประเมิน (Rubric Assessment)

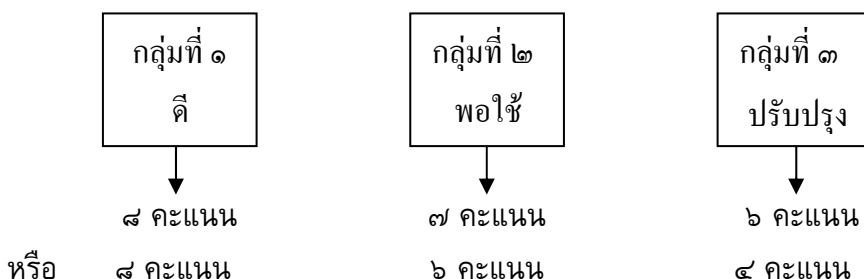
การประเมินผลตามสภาพจริงผู้สอนจำเป็นต้องรู้เรื่อง เกณฑ์การประเมิน (Rubric assessment) ด้วย เพราะการเชื่อมโยงงานที่กำหนดให้ทำและเกณฑ์การประเมินผลงานเข้าด้วยกัน จะช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติงานได้ดีขึ้น เกณฑ์การประเมินที่ผู้สอนกำหนดขึ้น (อาจกำหนดร่วมกับผู้เรียนก็ได้) จะเป็นข้อตกลงระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานหรือกิจกรรมว่า แนวทางการให้คะแนน (Scoring guide) เป็นอย่างไร กล่าวคือผู้เรียนจะต้องรู้ว่าผลงาน หรือชิ้นงานที่เกิดขึ้น จะประเมินผลอย่างไร จะให้คะแนนอย่างไร มีเกณฑ์การประเมิน หรือองค์ประกอบในการให้คะแนนอย่างไรบ้าง เกณฑ์ที่กำหนดจะสัมพันธ์กับระดับคุณภาพ (Grade) หรือคะแนนที่ผู้เรียนจะได้ด้วย

เกณฑ์การประเมิน จำแนกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

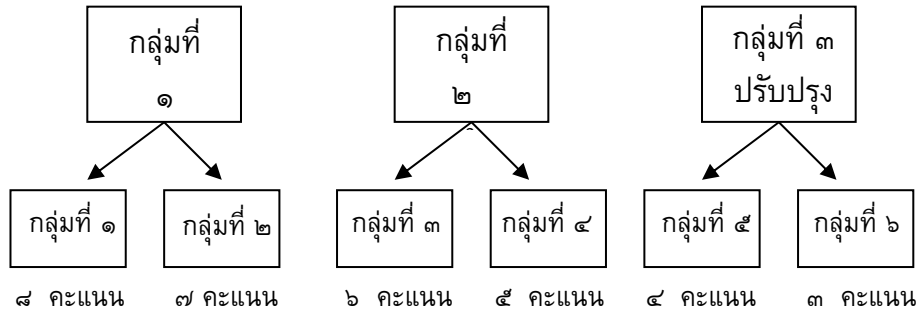
ลักษณะที่ ๑ เกณฑ์การให้คะแนนแบบภาพรวม (Holistic rubrics) เป็นแนวทางการให้คะแนนโดยพิจารณาจากภาพรวมของชิ้นงานแล้วให้เป็นคะแนน หรืออาจจัดชิ้นงานออกเป็นระดับคุณภาพ เช่น แบ่งเป็น ๓ ระดับ (ดี พอใช้ ปรับปรุง) หรือ เป็น ๔ ระดับ (ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง) หรือ เป็น ๕ ระดับ (ดีมาก ดี พอใช้ น้อย น้อยที่สุด) ก็ได้ ตามความเหมาะสม การประเมินในภาพรวมนี้ อาจจะมีวิธีการย่อย ๆ อีก ดังนี้

วิธีที่ ๑ แบ่งผลงานทั้งหมดตามคุณภาพ ออกเป็น ๓ กลุ่ม หรือ ๖ กลุ่ม ดังนี้

- แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ หมายถึง ดี กลุ่มที่ ๒ หมายถึง พอใช้ และกลุ่มที่ ๓ หมายถึง ปรับปรุง เป็นต้น แล้วกำหนดคะแนนสูงสุด จากคะแนนเต็มที่กำหนดไว้ เช่น คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน คะแนนสูงสุดที่ควรได้เป็น ๘ ดังนั้น กลุ่มที่ ๑ ได้ คะแนน ๗ คะแนน กลุ่มที่ ๒ ได้ ๗ คะแนน กลุ่มที่ ๓ ได้ ๖ คะแนน หรือกลุ่มที่ ๑ ได้ ๘ คะแนน กลุ่มที่ ๒ ได้ ๖ คะแนน และ กลุ่มที่ ๓ ได้ ๔ คะแนน เป็นต้น ดังนี้

- แบ่งเป็น ๖ กลุ่ม แบ่งเป็น ๓ กลุ่มกลุ่มที่ ๑ หมายถึง ดี กลุ่มที่ ๒ หมายถึง พอใช้ และกลุ่มที่ ๓ หมายถึง ปรับปรุง ในแต่ละกลุ่มแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มย่อย จะได้ทั้งหมด ๖ กลุ่ม แล้วกำหนดคะแนนสูงสุดจากคะแนนเต็มที่กำหนดไว้ เช่น คะแนนเต็ม ๑๐คะแนน คะแนนสูงสุดที่ควรได้เป็น ๘ คะแนน ดังนั้น กลุ่มที่ ๑ ได้ คะแนน ๘ คะแนน กลุ่มที่ ๒ ได้ ๗ คะแนน และลดคะแนนลงมาตามลำดับ ดังนี้

วิธีที่ ๒ กำหนดคะแนนและความหมายของคะแนน โดยพิจารณาจากความบกพร่องของคำตอบว่ามีมากน้อยเพียงใด แล้วลดจากระดับคะแนนสูงสุดลงมาถึงระดับ เช่น การประเมินความสามารถในการพูด

คะแนน	ความหมายของคะแนน
๔	- พูดตรงประเด็น (จุดประสงค์) - ลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่อง - แสดงแนวคิดชัดเจน - ออกเสียงถูกต้อง ชัดเจน
๓	มี ๓ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน หรือมี ๔ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน แต่คุณภาพบางรายการต้องปรับปรุง
๒	มี ๒ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน หรือมี ๓ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน แต่คุณภาพบางรายการต้องปรับปรุงบ้าง หรือมี ๔ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน แต่คุณภาพหลายรายการต้องปรับปรุงอย่างมาก
๑	มี ๑ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน หรือมี ๒ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน แต่คุณภาพบางรายการต้องปรับปรุงบ้าง หรือมี ๓ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน แต่คุณภาพบางรายการต้องปรับปรุงอย่างมาก
๐	มี ๑ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ คะแนน และต้องปรับปรุง หรือต้องปรับปรุงอย่างมาก หรือมี ๔ รายการจากคุณภาพระดับ ๔ แต่ทุกรายการต้องปรับปรุงอย่างมาก

วิธีที่ ๓ กำหนดคะแนนและคำอธิบายความหมายของคะแนน แต่ละคะแนนอย่างละเอียด ในการประเมินจะพิจารณาจากผลงานว่ามีคุณภาพตรงกับระดับความหมายของคะแนนใด เช่น ประเมินความสามารถในการเขียน

คะแนน	ความหมายของคะแนน
๓	<ul style="list-style-type: none"> - เขียนได้ตรงประเด็นตามที่กำหนดไว้ - มีการจัดระบบการเขียน เช่น มีคำนำ เนื้อหา และบทสรุปอย่างชัดเจน - ภาษาที่ใช้ เช่น ตัวสะกดและไวยากรณ์มีความถูกต้องสมบูรณ์ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย - มีแนวคิดที่น่าสนใจ - ใช้ภาษาสละสลวย
๒	<ul style="list-style-type: none"> - เขียนได้ตรงประเด็นตามที่กำหนดไว้ - มีการจัดระบบการเขียน เช่น มีคำนำ เนื้อหา และบทสรุป - ภาษาที่ใช้ทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน - ใช้ศัพท์ที่เหมาะสม
๑	<ul style="list-style-type: none"> - เขียนไม่ตรงประเด็น - ไม่มีการจัดระบบการเขียน - ภาษาที่ใช้ทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน - ใช้ศัพท์ที่เหมาะสม
๐	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีผลงาน หรือผลงานไม่เป็นไปตามที่กำหนด

ลักษณะที่ ๒ เกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วน (Analytic rubrics) เป็นแนวทางการให้คะแนนที่กำหนดลักษณะ/รายการพิจารณาไว้เป็นด้าน ๆ ซึ่งในแต่ละด้านจะกำหนดแนวทางการให้คะแนน โดยมีคำอธิบายคุณภาพงานไว้เป็นระดับคะแนนอย่างชัดเจน เช่น การประเมินการคัดลายมือ กำหนดรายการพิจารณาเป็น ๑๐ ด้าน คือ

- ๑) เขียนอักษรมีหัว
- ๒) เส้นอักษรคมชัด ไม่โย้หน้า โย้หลัง
- ๓) วางสระ วรรณยุกต์ถูกต้อง
- ๔) เว้นระยะช่องไฟได้เหมาะสม
- ๕) ตัวอักษรอยู่ในบรรทัดที่กำหนด
- ๖) ตัวอักษรเป็นรูปแบบเดียวกัน
- ๗) ตัวอักษรมีขนาดสม่ำเสมอ
- ๘) เขียนถูกต้อง

๙) ตัวอักษรสวยงาม

๑๐) ผลงานสะอาด

ในการประเมินผลงานจะพิจารณาผลงานที่ละรายการ เช่น ลักษณะของตัวอักษรเป็นอย่างไร ถ้าเขียนอักษรมีหัวทุกตัวจะได้ ๓ คะแนน เขียนอักษรมีหัวบ้างไม่มีหัวบ้างจะได้ ๒ คะแนน เขียนอักษรมีหัวเป็นบางตัว จะได้ ๑ คะแนน หรือเขียนอักษรไม่มีหัวทุกตัว จะได้ ๐ คะแนน เป็นต้น ดังตัวอย่าง

๓ คะแนน	๒ คะแนน	๑ คะแนน	๐ คะแนน
๑.อักษรมีหัว	๑.อักษรมีหัวเป็นส่วนใหญ่	๑.อักษรมีหัวเป็นบางตัว	๑.อักษรไม่มีหัว
๒.เส้นอักษรคมชัดทุกตัว ไม่โย้หน้าโย้หลัง	๒.เส้นอักษรไม่ค่อยคมชัด เขียนโย้หน้า โย้หลังเป็น บางตัว	๒.เส้นอักษรจาง ไม่ คมชัดโย้หน้า โย้หลัง เป็นส่วนใหญ่	๒.เส้นอักษรทุกตัว ไม่ คมชัด ตัวอักษร โย้ หน้า โย้หลัง
๓.วางสระ วรรณยุกต์ ถูกที่ทุกคำ	๓.วางสระ วรรณยุกต์ ถูกที่ เป็นส่วนใหญ่	๓.วางสระ วรรณยุกต์ ไม่ถูกที่เป็นส่วนใหญ่	๓.วางสระ วรรณยุกต์ ไม่ถูกที่
๔.เว้นระยะช่องไฟ เหมาะสม	๔.เว้นระยะช่องไฟ เหมาะสมเป็นส่วนใหญ่	๔.เว้นระยะช่องไฟไม่ ค่อยเหมาะสม	๔.เว้นระยะช่องไฟ ไม่เหมาะสม
๕.ตัวอักษรอยู่ในบรรทัด ที่กำหนดทุกตัว	๕.ตัวอักษรอยู่ในบรรทัด ที่กำหนดเป็นส่วนใหญ่	๕.ตัวอักษรอยู่ในบรรทัด ที่กำหนดบ้าง	๕.ตัวอักษรทุกตัวไม่ อยู่ในบรรทัดที่ กำหนด
๖.ตัวอักษรเป็นรูปแบบ เดียวกันตลอด	๖.ตัวอักษรเป็นรูปแบบ เดียวกันเป็นส่วนใหญ่	๖.ตัวอักษรไม่ค่อยเป็น รูปแบบเดียวกัน	๖.ตัวอักษรไม่เป็น รูปแบบเดียวกัน โดยตลอด
๗.ตัวอักษรมีขนาด สม่ำเสมอ	๗.ตัวอักษรมีขนาด สม่ำเสมอเป็นส่วนใหญ่	๗.ตัวอักษรมีขนาด สม่ำเสมอบ้างเล็กน้อย	๗.ตัวอักษรทุกตัวมี ขนาดไม่สม่ำเสมอ
๘.ตัวอักษรสวยงามทุกตัว	๘.ตัวอักษรสวยงามเป็น ส่วนใหญ่	๘.ตัวอักษรไม่ค่อย สวยงาม	๘.ตัวอักษรไม่ สวยงาม
๙.ผลงานสะอาดไม่มี รอยลบ	๙.ผลงานมีรอยลบ ๑ - ๒ แห่ง	๙.ผลงานมีรอยลบ ๓ - ๔ แห่ง	๙.ผลงานมีรอยลบ มากกว่า ๔ แห่ง
๑๐.เขียนถูกต้องทุกคำ	๑๐.เขียนคำผิดเล็กน้อย	๑๐.เขียนผิดเป็นส่วนใหญ่	๑๐.เขียนผิดทุกคำ

แนวทางการประเมินผลตามสภาพจริงกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การประเมินผลตามสภาพจริง ผู้สอนอาจจะต้องใช้หลายวิธี เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลมากพอที่จะลงสรุปเกี่ยวกับความก้าวหน้า หรือพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียน ว่าเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร ในการรวบรวมข้อมูลจำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลายเช่นกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จะต้องมีความเที่ยงตรง (validity: วัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้) มีความเชื่อมั่น (reliability: ความคงเส้นคงวาของผลการประเมินที่ได้) และมีความยุติธรรม (ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกในสิ่งที่รู้และทำได้) การสร้างเครื่องมือเพื่อให้มีคุณสมบัติดังกล่าว จึงดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องยากสำหรับผู้สอน ดังนั้นจึงเสนอแนวทางการสร้างเครื่องมือวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินสภาพจริง ดังนี้

๑. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยแบบหน่วยการเรียนรู้ (Unit of study) ซึ่งได้มาจากการนำหัวข้อเรื่อง และหัวข้อเรื่องย่อยในคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย ชื่อหน่วยการเรียนรู้ จำนวนเวลาที่ใช้สอนของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้

หลังจากกำหนดหน่วยการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนจะจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยมาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละแผนจะกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นความคาดหวังที่ผู้สอนต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ด้านการปฏิบัติ (Performance) ด้านกระบวนการ (Process) และ ด้านเจตคติ (Attitude) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ครบทั้ง ๓ ด้าน โดยเน้นหรือใช้จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่งเป็นแกน เช่น สอนเขียนเรียงความจากภาพ จะเน้นทักษะการเขียน ซึ่งเป็นทักษะด้านการปฏิบัติมากกว่าด้านความรู้ และด้านเจตคติ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

สาระ : การเขียนเรื่องจากภาพ
ระดับชั้น : ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
จุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อจบบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

๑. บอกหลักเกณฑ์หรือวิธีการเขียนเรื่องจากภาพได้ (ท ๒.๑.๑)
๒. เขียนเรื่องจากภาพที่กำหนดให้ได้ (ท ๒.๑.๑)
๓. มีมารยาทในการเขียนและนิสัยรักการเขียน (ท ๒.๑.๒)

จากตัวอย่างพบว่า จุดประสงค์ข้อ ๑ เป็นจุดประสงค์ด้านความรู้ จุดประสงค์ข้อ ๒ เป็นจุดประสงค์ด้านการปฏิบัติ และจุดประสงค์ข้อ ๓ เป็นจุดประสงค์ด้านเจตคติ

๒. ออกแบบภาระงานปฏิบัติ (Performance tasks design)

ภาระงานปฏิบัติ หมายถึง งานหรือกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องทำ ลักษณะของงานดังกล่าว อาจกำหนดโดยผู้สอน หรือผู้เรียนกำหนด หรือร่วมกันกำหนดก็ได้ ลักษณะงานที่ปฏิบัติจะต้องเป็นงานที่แสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนที่นำเสนอผ่านเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ งานที่นำเสนออาจจะแสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- ผลผลิตหรือผลงาน เช่น จดหมาย เรียงความ บทกวี คำประพันธ์ คำขวัญ ฯลฯ
- ผลการกระทำ หรือพฤติกรรม เช่น การรายงานปากเปล่า การโต้วาที การอ่านทำนองเสนาะ การแสดงละคร ฯลฯ
- กระบวนการ เช่น การตั้งคำถาม กระบวนการเขียน กระบวนการอ่าน กระบวนการคิด การแก้ปัญหา การประชุม ฯลฯ

การกำหนดภาระงานจะควบคู่กับการให้ เงื่อนไข (Condition) ซึ่งหมายถึง สิ่งที่น่ามาเป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จนสามารถสรุปความรู้เป็นภาระงานได้สำเร็จ ตัวอย่างเงื่อนไขที่ใช้กันเป็นส่วนใหญ่ เช่น ประเด็นคำถาม สถานการณ์ กรณีตัวอย่าง กรณีปัญหา ฯลฯ และเมื่อผู้สอนกำหนดงานที่จะให้ทำแล้ว ต้องตรวจสอบด้วยว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่ เพราะงานที่ผู้เรียนปฏิบัติจะแสดงถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติตามมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

ภาระงานปฏิบัติ ได้แก่ การเขียนเรื่องจากภาพ

เงื่อนไขที่กำหนด :

สมมติว่าผู้เรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของโรงเรียนไปเข้าร่วมการแข่งขันเขียนเรียงความในระดับจังหวัด ผู้เรียนจับสลากได้หัวข้อ “การเขียนเรื่องจากภาพ” ผู้เรียนจะเลือกเขียนเรื่องจากภาพอะไร เพราะเหตุใด และผู้เรียนมีแนวทางการเขียนเรื่องอย่างไร ให้เขียนเรื่องไม่น้อยกว่า ๒ หน้า และตั้งชื่อเรื่อง

๓. เลือกวิธีการวัดผลและประเมินผล

ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนจำเป็นต้องเลือกวิธีการวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด การพิจารณาเลือกวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ดี ต้องให้เหมาะสมกับภาระงานปฏิบัติที่กำหนดไว้ด้วย ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องมองภาพการปฏิบัติของผู้เรียนให้ชัดเจนว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนจะมีผลงานหรือผลผลิต ผลการกระทำหรือพฤติกรรม หรือกระบวนการที่มองเห็นได้ อย่างไรบ้าง เพื่อใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ ดังตัวอย่าง

จุดประสงค์การเรียนรู้	ผลงาน/พฤติกรรม/กระบวนการ	วิธีการ/เครื่องมือ
๑.บอกหลักเกณฑ์หรือวิธีการเขียนเรื่องจากภาพได้	คำตอบของผู้เรียน	- การสังเกต - แบบสังเกตการตอบ - คำถาม
๒.เขียนเรื่องจากภาพได้	เรื่องที่เขียน	- การตรวจผลงาน - แบบบันทึกคะแนน
๓.มีมารยาทในการเขียนและนิสัยรักการเขียน	พฤติกรรมขณะที่เขียนเรื่อง (กระบวนการเขียน)	- การสังเกต - แบบสังเกตพฤติกรรม

๔. สร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในขั้นนี้ ผู้สอนจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องลักษณะของเครื่องมือที่สร้างด้วยว่า เครื่องมือชนิดนั้นมีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลแบบใด มีวิธีการสร้างอย่างไร เครื่องมือการวัดผลและประเมินผล

ผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ต้องการประเมินผลการเรียนรู้ว่าผู้เรียนเขียนเรื่องจากภาพได้หรือไม่ และมีวิธีการเขียนเรื่องอย่างไร จึงกำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนปฏิบัติโดยใช้บัตรงาน เพื่อให้ผู้เรียนเลือกภาพที่ชอบจำนวน ๑ ภาพ แล้วเขียนเรื่องไม่น้อยกว่า ๒ หน้า แจกเกณฑ์การประเมินผลงานให้ผู้เรียนทราบ เมื่อผู้เรียนเขียนเสร็จแล้ว จึงนำผลงานมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และบันทึกคะแนนลงแบบประเมินที่สร้างขึ้น

จากตัวอย่างดังกล่าว ภาระงานที่ปฏิบัติ คือ การเขียนเรื่องจากภาพที่เลือกไว้ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ภาพ บัตรงาน เกณฑ์การประเมินผล และเครื่องมือที่ใช้ บันทึกผลข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกคะแนน แบบสังเกตพฤติกรรมในขณะที่เขียนเรื่อง ในส่วนของการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้บัตรงาน เกณฑ์การประเมินผล แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบบันทึกผลคะแนน ขอนำเสนอแนวทาง ดังนี้

๔.๑ บัตรงานหรือใบงาน หมายถึง คำสั่งที่เขียนสั่งให้ผู้เรียนปฏิบัติ โดยอาจปฏิบัติเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มก็ได้ บัตรงานจะประกอบด้วย ชื่อบัตรงาน เวลาที่ใช้ปฏิบัติ กิจกรรมตามบัตรงาน คำสั่งให้ผู้เรียนปฏิบัติ และเกณฑ์การประเมินผล ดังตัวอย่าง

บัตรงานที่ ๑

“การเขียนเรื่องจากภาพ” ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๕๐ นาที

คำสั่ง

๑. สมมุติว่าผู้เรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของโรงเรียน ไปเข้าร่วมแข่งขันเขียนเรียงความในระดับจังหวัด ผู้เรียนจับสลากได้หัวข้อ “การเขียนเรื่องจากภาพ” ผู้เรียนจะเลือกเขียนเรื่องจากภาพอะไร เพราะเหตุใด ผู้เรียนอาจตั้งคำถามง่าย ๆ เพื่อสร้างโครงเรื่องในการเขียน ดังนี้

- มองภาพนี้แล้ว ทำให้นึกถึงอะไรบ้าง
- มองภาพนี้แล้ว อยากจะบอกอะไรบ้าง
- ภาพนี้เกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง และเกี่ยวข้องกับอย่างไร

ฯลฯ

๒. ผู้เรียนลำดับโครงเรื่องที่จะเขียนก่อนว่าจะเริ่มนำเรื่องอย่างไร แล้วจะขยายเนื้อความให้ละเอียดขึ้นอย่างไร และจะสรุปเรื่องนี้อย่างไร (อาจจัดบันทึกหัวข้อสำคัญ ๆ และรายละเอียดที่สำคัญไว้กันลืมก็ได้)

๓. ผู้เรียนเขียนเรื่องจากโครงเรื่องที่ลำดับไว้ไม่น้อยกว่า ๒ หน้า แล้วตั้งชื่อเรื่อง อ่านทบทวนและตรวจสอบการเขียนสะกดคำให้ถูกต้องก่อนส่ง

๔.๒ เกณฑ์การประเมินผล เป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในการประเมินผลกันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากผลการประเมินที่ได้มีคุณค่าต่อการนำไปพัฒนาการเรียนรู้ได้มากกว่าตัวเลขที่เป็นคะแนน การประเมินผลที่นิยมใช้กันจะแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ ซึ่งผู้สอนจะเลือกใช้การประเมินผลลักษณะใดก็ได้ แต่ต้องให้เหมาะสมกับภาระงาน และวิธีการวัดผลและประเมินผลที่กำหนดไว้ด้วย ลักษณะสำคัญของเกณฑ์การประเมินผล คือ การเขียนคำอธิบายคะแนน (Scoring rubrics) หรือคำอธิบายระดับการปฏิบัติ ควรเริ่มจากคำอธิบายคะแนนสูงสุดก่อน โดยกำหนดว่าถ้าผู้เรียนได้คะแนนเต็มในองค์ประกอบหรือรายการประเมินนั้น ผลงานหรือผลการปฏิบัติหรือกระบวนการที่สังเกตพบ ผู้เรียนมีการปฏิบัติอย่างไร ให้เขียนความเรียงอธิบายลักษณะการปฏิบัตินั้นอย่างละเอียด เช่น

การประเมินผลการเขียนเรื่องจากภาพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ องค์ประกอบด้านเนื้อเรื่อง กำหนดคะแนนเต็ม ๔ คะแนน ประเด็นย่อยที่ใช้พิจารณา คือความน่าสนใจ ความสอดคล้องกับภาพ ความต่อเนื่องเป็นลำดับ มีแนวคิด และมีส่วนประกอบของเรื่องความครบ

การเขียนคำอธิบายคะแนน หรือคำอธิบายระดับการปฏิบัติมีแนวทางในการเขียน ๒ ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ ๑ เขียนคำอธิบายโดยกำหนดประเด็นย่อยที่ใช้พิจารณาเป็นเงื่อนไข แล้วลดจำนวนเงื่อนไขลงตามลำดับคะแนนที่ลดลง ดังตัวอย่าง

ระดับคุณภาพ ๔ คะแนน หมายถึง ผลงานมี ๑) ส่วนประกอบของเรียงความครบ คือมีส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุป ๒) เนื้อเรื่องน่าสนใจ ๓) เนื้อเรื่องมีความสอดคล้องกับภาพที่เลือก ๔) เนื้อเรื่องมีความต่อเนื่องเป็นลำดับ ไม่วกวน และ ๕) เนื้อเรื่องแสดงแนวคิดชัดเจน

ระดับคุณภาพ ๓ คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพ ๓ - ๔ รายการจากระดับคุณภาพ ๔ คะแนน

ระดับคุณภาพ ๒ คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพ ๒ รายการจากระดับคุณภาพ ๔ คะแนน

ระดับคุณภาพ ๑ คะแนน หมายถึง ผลงานมีลักษณะ ๑ รายการจากระดับคุณภาพ ๔ คะแนน

ระดับคุณภาพ ๐ คะแนน หมายถึง ไม่มีงานเขียน หรือไม่ส่งงาน

ลักษณะที่ ๒ เขียนคำอธิบายโดยกำหนดประเด็นย่อยที่ใช้พิจารณาเป็นเงื่อนไขหลัก แล้วลดจำนวนเงื่อนไขลงตามลำดับคะแนนที่ลดลง แต่มีเงื่อนไขหลักกำหนดไว้ ๑ เงื่อนไขดังตัวอย่าง

ระดับคุณภาพ ๔ คะแนน หมายถึง ผลงานมี ๑) ส่วนประกอบของเรียงความครบ คือมีส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุป ๒) เนื้อเรื่องน่าสนใจ ๓) เนื้อเรื่องมีความสอดคล้องกับภาพที่เลือก ๔) เนื้อเรื่องมีความต่อเนื่องเป็นลำดับ ไม่วกวน และ ๕) เนื้อเรื่องแสดงแนวคิดชัดเจน

ระดับคุณภาพ ๓ คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณลักษณะตามระดับคุณภาพ ๔ คะแนน ข้อ ๑) และข้อ ๒) หรือข้อ ๓) หรือข้อ ๔) หรือข้อ ๕) จำนวน ๓ - ๔ ข้อ

ระดับคุณภาพ ๒ คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณลักษณะตามระดับคุณภาพ ๔ คะแนน ข้อ ๑) และข้อ ๒) หรือข้อ ๓) หรือข้อ ๔) หรือข้อ ๕) จำนวน ๒ ข้อ

ระดับคุณภาพ ๑ คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณลักษณะตามระดับคุณภาพ ๔ คะแนน ข้อ ๑) และข้อ ๒) หรือข้อ ๓) หรือข้อ ๔) หรือข้อ ๕) จำนวน ๑ ข้อ

ระดับคุณภาพ ๐ คะแนน หมายถึง ไม่มีงานเขียน

ลักษณะที่ ๓ เขียนคำอธิบายโดยกำหนดประเด็นย่อยที่ใช้พิจารณาเป็นเงื่อนไข และลดความสำคัญของคะแนนลงโดยใช้คำอธิบายเพื่อให้เห็นความแตกต่างของคะแนน เช่น ส่วนมาก ส่วนใหญ่ ส่วนน้อย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด พอประมาณ บ้าง บางครั้ง ค่อนข้าง หรือระบุจำนวนที่ปฏิบัติได้ เช่น จำนวน ๕ ข้อ จำนวน ๔ ข้อ จำนวน ๓ ข้อ . เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ระดับคุณภาพ ๔ คะแนน หมายถึง ผลงานมีส่วนประกอบของเรียงความครบ คือมีส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุป เนื้อเรื่องน่าสนใจ ชวนให้ติดตาม มีความสอดคล้องกับภาพที่เลือก มีความต่อเนื่องเป็นลำดับ ไม่วกวน และแสดงแนวคิดที่ชัดเจน

ระดับคุณภาพ ๓ คะแนน หมายถึง ผลงานมีส่วนประกอบของเรียงความไม่ครบ ขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป ๑ รายการ เนื้อเรื่องค่อนข้างน่าสนใจ มีความสอดคล้องกับภาพที่เลือกพอควร เนื้อเรื่องไม่เป็นลำดับ ค่อนข้างวกวน และแสดงแนวคิดไม่ค่อยชัดเจน

หรือผลงานมีส่วนประกอบของเรียงความครบ เนื้อเรื่องค่อนข้างน่าสนใจ มีความสอดคล้องกับภาพที่เลือกพอควร เนื้อเรื่องไม่เป็นลำดับ ค่อนข้างวกวน และแสดงแนวคิดไม่ค่อยชัดเจน

หรือผลงานมีส่วนประกอบของเรียงความไม่ครบ ขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป ๑ รายการ แต่เนื้อเรื่องน่าสนใจ ชวนให้ติดตาม มีความสอดคล้องกับภาพที่เลือกพอควร เนื้อเรื่องเป็นลำดับ ไม่วกวน แต่แสดงแนวคิดไม่ค่อยชัดเจน

หรือ

ระดับคุณภาพ ๒ คะแนน หมายถึง

ระดับคุณภาพ ๑ คะแนน หมายถึง

ระดับคุณภาพ ๐ คะแนน หมายถึง

จะเห็นได้ว่า การกำหนดคำอธิบายคะแนน หรือระดับการปฏิบัติในลักษณะนี้ค่อนข้างยุ่งยาก เนื่องจากผู้ประเมินต้องเขียนอธิบายลักษณะของผลงาน หรือพฤติกรรมที่พบหรือกระบวนการที่ต้องการให้เกิดขึ้นอย่างละเอียด เพื่อให้คะแนนได้ตรงกับลักษณะของงานที่พบ กล่าวคือ ต้องมีคะแนนให้สำหรับทุกผลงานที่ประเมินนั่นเอง

การประเมินผลการเขียนเรื่องจากภาพ

องค์ประกอบ ที่ประเมิน	คำอธิบายคะแนน				
	๔ คะแนน	๓ คะแนน	๒ คะแนน	๑ คะแนน	๐ คะแนน
๑. เนื้อเรื่อง	- น่าสนใจ - สอดคล้อง กับภาพ - เป็นลำดับ ไม่วกวน - มีแนวคิด - มีส่วนนำ เนื้อเรื่อง และสรุป	มี ๓ - ๔ รายการใน คำอธิบาย ๔ คะแนน	มี ๒ รายการ ในคำอธิบาย ๔ คะแนน	มี ๑ รายการ ในคำอธิบาย ๔ คะแนน	ไม่มีงานเขียน
๒. การใช้ภาษา		เขียนถูกต้อง ทุกคำ เลือกใช้ ภาษาได้อย่าง เหมาะสม	เขียนผิดเป็น ส่วนน้อย การ เลือกใช้ภาษา ค่อนข้างเหมาะสม หรือ เขียน ถูกต้องทุกคำ แต่เลือกใช้ ภาษาไม่ค่อย เหมาะสม	เขียนผิดเป็น ส่วนใหญ่ และ เลือกใช้ภาษา ไม่เหมาะสม	ไม่มีงานเขียน
๓. ความสะอาด			ผลงาน สะอาด ไม่มี รอยลบ	ผลงานมี รอยลบบ้าง	ไม่มีงานเขียน
๔. เวลา				เขียนเสร็จ ทันเวลาที่ กำหนด	เขียนเกินเวลา ที่กำหนดหรือ ไม่มีงานเขียน

จากตัวอย่างและวิธีการประเมินผลแบบจำแนกดังกล่าวข้างต้น จะพบว่ามีความเหมาะสมสำหรับการวัดผลและประเมินผลเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน หรือให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาหรือปรับปรุงผลงานหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามความคาดหวังของระดับการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานและผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

๔.๓ แบบบันทึกคะแนนหรือแบบประเมินผลงาน เป็นแบบบันทึกคะแนน สำหรับให้ผู้ประเมิน ใช้กรอกคะแนนที่ได้จากการตรวจผลงาน แบบบันทึกมีส่วนประกอบหลัก ดังนี้

- ส่วนต้น ประกอบด้วย ชื่อแบบประเมิน กลุ่มสาระ ชั้น ภาคเรียน ปีการศึกษา เป็นต้น
- ส่วนคำชี้แจง ประกอบด้วย คำอธิบายสำหรับผู้ให้ เพื่อให้รู้ว่าแบบประเมินนั้น ประกอบด้วยอะไรบ้าง รายการที่ประเมินมีอะไรบ้าง ให้คะแนนอย่างไร เป็นต้น
- ส่วนตาราง ประกอบด้วย คอลัมน์ต่าง ๆ เช่น เลขที่ ชื่อ-สกุล รายการประเมิน รวมคะแนน สรุป เป็นต้น
- ส่วนท้าย ประกอบด้วย เกณฑ์การตัดสินหรือการสรุปคะแนนที่ได้ และ ลงชื่อผู้ประเมิน พร้อมวัน เดือน ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นิยมใช้ในการประเมินผลเรียนรู้ ได้แก่

๑. แบบทดสอบ (Test) หมายถึง ชุดของคำถามที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านความรู้ แบบทดสอบมีหลายลักษณะ เช่น

๑.๑ แบบทดสอบแบบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดปัญหาหรือคำถามให้ผู้ตอบเขียนตอบยาว ๆ ภายในเวลาที่กำหนด นิยมใช้วัดความสามารถในการใช้ภาษาความคิด การแสดงออกของอารมณ์ เจตคติ ฯลฯ

ตัวอย่าง

0 ขุนช้างและขุนแผนมีนิสัยเหมือนและต่างกันอย่างไร จงอธิบาย

ตอบ

๑.๒ แบบทดสอบแบบปรนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ตอบสั้น ๆ หรือกำหนดคำตอบให้เลือก เช่น แบบถูก- ผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบ

ตัวอย่างแบบถูก- ผิด

คำสั่ง เขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย ✕ หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง

0 พยัญชนะไทยมี ๔๔ รูป ๒๔ เสียง

0 พยัญชนะไทยลำดับที่ ๑๑ คือ “ ม ”

ตัวอย่างแบบเติมคำ

คำสั่ง เขียนเติมคำลงในช่องว่างของประโยค เพื่อให้ประโยคมีความสมบูรณ์
0 ภาษาไทยเป็นภาษาตระกูล

ตัวอย่างแบบจับคู่

คำสั่ง นำอักษร ก ข ค ด้านขวามือ มาเขียนเติมลงหน้าข้อที่มีความสัมพันธ์กัน

๑. กว่าถั่วจะสุก	ก. น้ำเย็นปลาตาย
๒. น้ำร้อนปลาเป็น	ข. เสื่อฟุ้งป่า
๓. น้ำฟุ้งเรือ	ค. งาก็ไหม้

ตัวอย่างแบบเลือกตอบ

คำสั่ง เขียนวงกลมล้อมรอบอักษร ก ข ค และ ง ที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว
0 ประโยคใดมีคำสรรพนามมากที่สุด

ก. ฉันเกลียดเขามาก	ข. คุณอย่ามายุ่งกับฉัน
ค. เอ็งไปให้พันทหน้าช้า	ง. เราเห็นเธอคุยกับเขา

๒. แบบสอบถาม (Questionnaires) หมายถึง รายการคำถามที่ส่งไปให้คนกลุ่มหนึ่ง เป็นผู้เขียนตอบเกี่ยวกับเรื่องที่เราต้องการทราบ อาจเป็นคำถามที่ถามข้อเท็จจริง ความเห็น ความรู้สึก การประเมินผลการปฏิบัติ ฯลฯ ลักษณะของคำถามมี ๒ ประเภท คือ แบบคำถามปลายเปิด และแบบคำถามปลายปิด

๒.๑ แบบคำถามปลายเปิด เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบเขียนตอบได้อย่างอิสระ ไม่มีการกำหนดคำตอบไว้

ตัวอย่าง

0 ผู้เรียนชอบเรียนภาษาไทยเพราะเหตุใด

.....

๒.๒ แบบคำถามปลายปิด เป็นแบบคำถามที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบจากคำตอบที่กำหนดไว้แน่นอน ลักษณะของคำตอบแบ่งได้ คือ

๒.๒.๑ แบบเลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง จากสองคำตอบ เช่น

0 ผู้เรียนชอบนางวันทอง หรือไม่

() ชอบ

() ไม่ชอบ เพราะ

๒.๒.๒ แบบเลือกคำตอบเดียว จากหลายคำตอบ เช่น

๐ ผู้เรียนคิดว่าขุนแผนเป็นอย่างไร

- () เก่ง
- () เจ้าชู้
- () รักชาติ
- () รักเดียวใจเดียว
- () กล้าหาญ
- () ชอบผจญภัย

๒.๒.๓ แบบเลือกคำตอบเดียวได้หลายคำตอบ เช่น

๐ ผู้เรียนชอบเรียนภาษาไทย เพราะเหตุใด

(ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- () เป็นภาษาประจำชาติ
- () หลักสูตรกำหนดให้เรียน
- () รักวิชาภาษาไทย
- () ต้องการอนุรักษ์ภาษาไทย
- () เป็นเครื่องมือใช้เรียนวิชาต่าง ๆ
- () อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๒.๒.๔ แบบจัดเรียงลำดับความสำคัญ โดยใส่หมายเลข ๑-๒

๓ ตามลำดับ เช่น

๐ ผู้เรียนชอบวรรณคดีไทยเรื่องใด (เรียงลำดับโดยเขียน

หมายเลข ๑-๒ ๓ ๔)

- () พระอภัยมณี
- () ขุนช้างขุนแผน
- () รามเกียรติ์
- () อิเหนา

๒.๒.๕ แบบมาตราประมาณค่า เป็นแบบเลือกตอบจากลำดับ
ความสำคัญที่กำหนดให้ ซึ่งอาจมีความสำคัญ ๓-๕ ลำดับ
ดังนี้

- แบ่งเป็น ๓ ลำดับ คือ มาก เท่ากับ ๓ คะแนน
ปานกลาง เท่ากับ ๒ คะแนน
น้อย เท่ากับ ๑ คะแนน
- แบ่งเป็น ๔ ลำดับ คือ มาก เท่ากับ ๔ คะแนน
ปานกลาง เท่ากับ ๓ คะแนน
น้อย เท่ากับ ๒ คะแนน
น้อยที่สุด เท่ากับ ๑ คะแนน
- แบ่งเป็น ๕ ลำดับ คือ มากที่สุดเท่ากับ ๕ คะแนน
มาก เท่ากับ ๔ คะแนน
ปานกลาง เท่ากับ ๓ คะแนน
น้อย เท่ากับ ๒ คะแนน
น้อยที่สุด เท่ากับ ๑ คะแนน

คำสั่ง เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดของผู้เรียนในเรื่อง “คำควบล้ำ”

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	ผู้เรียนออกเสียง ร ล ชัดเจน
๒	ผู้เรียนออกเสียงคำควบล้ำ ชัดเจน

๓. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้เรียนหรือกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งต้องใช้เวลามากในการเก็บข้อมูล เพราะผู้สัมภาษณ์ต้องอ่านคำถามและจดบันทึกคำตอบในขณะที่สัมภาษณ์ด้วย ผู้สัมภาษณ์ควรฝึกและสาธิตการสัมภาษณ์ก่อนไปสัมภาษณ์จริง แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๓.๑ แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามที่แน่นอน (Structured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามกำหนดไว้แน่นอน เช่น

0 ผู้เรียนมีเวลาในการฝึกทักษะการอ่านออกเสียงหรือไม่

คำตอบ

๓.๒ แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีคำถามที่แน่นอน (Unstructured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีคำถามกำหนดไว้แน่นอน ผู้สัมภาษณ์สามารถเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์ แต่ต้องสอดคล้องหมายเดียวกัน เช่น

0 ผู้เรียนมีข้อเสนอแนะในการสอนภาษาไทยอย่างไรบ้าง
คำตอบ

๔. แบบสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลที่ทำได้ง่าย ผู้สังเกตจะสังเกตพฤติกรรมเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสังเกต ว่าต้องรู้หรือได้ข้อมูลอะไรจากผู้สังเกต ซึ่งต้องสังเกตขณะที่ผู้ถูกสังเกตมีการปฏิบัติกิจกรรม เช่น พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม มารยาทในการพูด วิธีการอ่านออกเสียง บรรยายการในการอภิปราย เป็นต้น ในการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้สังเกตควรเตรียมแบบบันทึกการสังเกตให้พร้อมด้วย การสังเกตแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๔.๑ การสังเกตโดยเข้าไปร่วม (Participant observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม และคอยสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมที่พบ เช่น แบบสังเกตการพูดแสดงความคิดเห็นในการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง ๑. สังเกตการพูดแสดงความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนในขณะที่ทำงานกลุ่ม โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมที่สังเกตพบ

๒. ระดับของพฤติกรรมที่สังเกตแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

๒ หมายถึง ดี

๑ หมายถึง พอใช้

๐ หมายถึง ต้องปรับปรุง

เลขที่	ชื่อ นามสกุล	พฤติกรรมที่สังเกต															รวม คะแนน	สรุป
		เสียงดัง ฟังชัดเจน			ออกเสียง ถูกต้อง			ออกเสียง ชัดเจน			การแสดง ความ คิดเห็น			ความ มั่นใจ				
		๒	๑	๐	๒	๑	๐	๒	๑	๐	๒	๑	๐	๒	๑	๐		

(ลงชื่อ) ผู้ประเมิน

๔.๒ การสังเกตโดยไม่เข้าไปร่วม (Non – participant observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตไม่เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม แต่จะคอยสังเกตอยู่นอกกลุ่ม และจดบันทึกพฤติกรรมที่พบ โดยที่กลุ่มอาจรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ลักษณะของแบบสังเกตเหมือนกับข้อ ๔.๑ เพียงแต่ผู้ประเมินไม่ได้เข้าไปอยู่ในกลุ่มที่ประเมิน

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย ดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างที่เสนอแนะเป็นแนวทางในการที่จะไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จึงหวังว่า นักศึกษาจะไปศึกษาเอกสารต่าง ๆ เพิ่มเติม และฝึกฝนการสร้างแบบประเมินลักษณะต่าง ๆ ให้ชำนาญต่อไป

บทสรุป

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ข้อมูลผู้เรียนด้านคุณภาพว่า เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องกระทำควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ และต้องเลือกใช้เครื่องมืออย่างหลากหลาย ดำเนินการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุม ต่อเนื่อง ตลอดปีการศึกษา

การวัดและประเมินผลในชั้นเรียน อาจดำเนินการได้ทั้งก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอน โดยใช้แนวทางการประเมินผลตามสภาพจริง หรือการประเมินการปฏิบัติ หรือการประเมินจากแฟ้มงาน ได้ตามความเหมาะสม

แบบฝึกหัด

คำสั่ง จงตอบคำถามต่อไปนี้สั้น ๆ พอเข้าใจ

๑. การวัดผลและการประเมินผลหมายถึงอะไร

.....

๒. การวัดผลและการประเมินผลมีหลักการสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

๓. การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment) มีลักษณะอย่างไร

.....

๔. การประเมินผลตามสภาพจริงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย มีอะไรบ้าง

.....

๕. เกณฑ์การประเมินผล (Rubrics assessment) มีลักษณะอย่างไร

.....

๖. เครื่องมือการวัดผลและการประเมินผลมีอะไรบ้าง จงยกตัวอย่าง

.....

๗. การให้คะแนนแบบ Holistic rubrics และ Analytic rubrics แตกต่างกันอย่างใด

.....

บรรณานุกรม

- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (๒๕๓๙). "การพัฒนาพอดโฟลิโอด้วยวิธี CARDEL, วารสารศึกษาศาสตร์ ๒. (๒ กันยายน ๒๕๓๙) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (๒๕๔๓). *เกณฑ์การประเมิน (Rubric Assessment)*. เอกสารประกอบการบรรยาย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัสสำเนา) วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๐). *การประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ส.วาสนา ประवालพฤกษ์. (๒๕๓๙). "การประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับสภาพจริง: การใช้ แฟ้มสะสมงาน", *สารพัฒนาหลักสูตร ๑๕ . ๑๒๖* (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๓๙. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๘). *แนวการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (๒๕๔๙). *การประเมินผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา อาคารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (๒๕๔๙). *เอกสารแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ กระทรวงศึกษาธิการ "๒๕๔๙ ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน" แนวทางการบริหาร หลักสูตรและการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (๒๕๕๐). *เครื่องมือประเมินผลสภาพจริง*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา อาคารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- อุทุมพร (ทองอุไร) จามรมาน. (๒๕๔๐). *แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ของผู้เรียน ผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: หจก.พินิจพับลิชชิง.